

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, fél éves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
csimzandók.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; Berde Aron, Szabó Samu, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor,
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos.**

Tartalom: Gyergyói vélemények. Gyergyói. — Nyílt válasz Villási Pál urnak. Vályi Elek. — A pálya-védszegélyek és anyagárkok befásítása és jövedelmezővé tételéről. Marc Ferencz. — A növényeknek téli ápolása. Walter Lajos. — Még egyszer az eczetről. Szentgyörgyi József. — Az arad-hegyaljai borváár szabályzata. — Prágai nemzetközi gazdasági vásár. — Vidéki gazdasági tudósítás: Cserhalomtaj. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Gyergyói vélemények.

Hogy bennünk is megvan a jóra való hajlandóság és hogy mi is szeretnénk változtatni valamit a helyzetben, annak elvitáztatlan jele az idevonatkozó vélemények kifejezésében nyilvánul, midőn minden értelmesebb embere e vidéknek ipart óhajt.

Csak az a menykőség, hogy véleményeink az utak és módok megválasztásában oly igen eltérők miszerint sikerre alig lehet reményünk. Mert egyik a takács, másik a kosárárkötés, harmadik meg a szalmafonás mesterségében véli rejleni a bölcsök kövét, mely hivatva leend Gyergyót boldogítani. És ebbeli elragadtatásában valamennyi rendkívüli jövőt jósol Gyergyónak!

E vélemények annyiban, a mennyiben ipart ohajtanak, helyeselhetők és becsülést érdemelnek, de hogy Gyergyó boldogsága és jövője ezek bármelyikétől is volna feltételezve: azt merőben tagadom.

És nem akarom kétségbe vonni a tervelők jó indulatát és nemes szándékát, de midőn alaptalanoknak állítom és nem e vidékre valóknak mondom az általuk elősoroltakat, mint főipart, csak jó akaratból teszem.

Vajmi kevés körültekintés és feltörés szükségeltetik ahhoz, hogy meggyőződjk bárki is arról, miszerint Gyergyóban sem az egyik, sem a másik felemlített ipar nem alkalmas. Hanem igen is alkalmas és biztos jövedelmi forrást szokott képezni azon iparág, melyet maga a természet ajánl. És hogy ezt

megtudhassuk, előjáróban is Gyergyó viszonyainak és körülményeinek rövid ismertetésével kell foglalkoznunk.

Gyergyó országrészünk legmagasabban fekvő fennsíkja 2317 párisi láb magasságban a tenger színe felett. Fekszik az É. szélesség 46° 58' és a K. hosszúság 23° 23' között. Éghajlata zord, a tavaszi és őszi lecsapodások a tulnyomók, míg a nyár száraz. Az évi közép hőmérséklet 4°. A tavaszi késői és az őszi korai derek gyakoriak. A tél 5 1/2—6 hónapig tart.

Gazdasági területe, mivélési ágak szerint, következőképp oszlik fel:

szántó	45, 655 hold
kaszáló	77, 065 "
legelő	40, 470 "
erdő	215. 025 "

Összesen 378, 215 hold.

Kapcsolatosan evvel megemlítem azt is, hogy a szántó 1/3-da homokos agyag, 1/3-da meszes és 1/3-da szivós, kötött agyagtalaj. A kaszálók I. és II. osztályba sorolhatók és mintegy 3/5 részben öntözhetőek. A legelők kitünő takarmány-füvekkel birnak. Az erdőségekben uralkodó fafajok a jegenye és veresfenyő; szörványosan előfordul a bükk, nyír, juhar és kevés mennyiségű tiszafenyő.

Lakóinak száma alig haladja meg a 36 ezeret, kik 9 nagyobb községben laknak és pászolnak a sors ellen.

Már most e rövid ismertetésből és a fennforgó körülményekből okszerűen lehozott alapelvek nyomán lehetséges lesz-e világos és találó feleletet nyerni a felől, hogy melyik iparág nyújt és biztosít Gyergyónak boldogságot és alapos jövőt és hogy melyik iparág az, mely első sorban várja felkaroltatását? Én azt hívó vagyok, hogy erre behunyt szemmel is lehet felelni.

Egyedül éghajlati viszonyaink ellen lehetnek kifogásunk, mert azok elutasíthatatlanul sarokba szorítanak és megkötik a gazda kezét, de miután ezekkel szemben vajmi keveset tehetünk, be kell ismernünk, hogy a mit a természet előnkbe sza-

bott, azon változtatni nem vagyunk képesek. Eleitől ő volt és lesz mindörökké az ur. Ő ha fukar volt Gyergyó iránt egyik kezével, annál pazarabb volt a másikkal és a mit pazarul adott, azt kell olyan forrássá változtatnunk, melyből jólétet meríthetünk.

Miért adta Gyergyónak a természet azt a 215, 025 hold erdőt? Bizonyosan nem azért, hogy népe szalmafonásra adja a fejét, hanem azért, hogy okkal-móddal használja azt. Ha egy talpalatnyi földdel sem adott volna többet a gondviselés, mint ez erdőséget, még akkor is megélhetnénk. Deszka, zsendely, különbözőféle eszközök, épületek és faedények készítése nem olyan ipar-é, melynek okszerű üzése 10 Gyergyónak is megadná a mindennapit.

Ha az a 215, 025 hold erdő, mely Gyergyónak ma tulajdona, 80 éves fordában kezeltetnék, minden évben $2687\frac{2}{3}$ hold nagyságu terület jönne vágás alá. Ekkora terület bőven adna anyagot a hosszú tél elfoglalására. Csak az erdők rendszeres kezelése és a szállítási eszközök nyernének más alakot, a nép betanítása nem volna olyan nehéz, hisz jobban szereti a nép ma is a fejszét, mint az ekét.

Hát még hol van az a 77, 067 hold kaszáló és 40, 470 hold legelő? Ezek is Gyergyóban vannak; ezeket is nekünk adta a nagy természet, a mely czéllalanul semmit sem adott. Azt mondja-é e roppant kiterjedésű kaszáló- és legelőterület, hogy Gyergyó jövője a takács-mesterség felvirágzásától függ? Nem bizony!

Ha valahol helyet talál a szarvasmarha- és juhtenyésztés és az ebből kifejehető sajtipar, úgy Gyergyóban bizonyára megtalálja helyét. Tegye szívére kezét Gyergyónak minden embere és mondjon „mea culpát,” mert az állattenyésztés és az ezzel össze kapcsolt sajtipar üzésében rejlik a boldogság egyik része, nem pedig a kosárfonásban.

A sajtipar behozatalának és meghonosításának útjában nézetem szerint nehéz akadályok nem állanak. Hát mi nem birunk-e egy igen jeles nemével a fenyőfakéregbe burkolt székelly: turónak (kászuturó), mely azonban huzamosabban eltartható nem lévén, inkább csak helybeli fogyasztásnak örvend, románajku havasi juhászainknak kiterjedtebb kereskedelmi cikket képző tömlőturójuk nem elég jele-é annak, hogy birhatnánk kiválóan erdélyi (svájcz) sajtot mi is előállítani?

Hegyi fajszarvasmarháink különben sem lévén rossz tejelő, azt csak egy tejduzabb fajjal kellene keresztezés útján nemmesíteni. A sajtkészítés módozataival és a tejpinczék belsejkezelésével megismerkedni épen nem olyan nehéz dolog.

Harmadik kenyere Gyergyónak a 45, 655 hold szántó, mely egyenletes felülettel bír. Földmívelési rendszer itt a másutt csak a történelemből ismert két nyomásos rablogazdaság. És ha csakugyan való volna az, a mit nem régiben egy szaktanitónk tollából olvastunk, t. i. hogy könnyebb a lentermelést megkedveltetni ott, a hol a földmívelési rendszer alacsonyán áll, mint ott a hol már fejlettebb, akkor mi gyergyóiak vagyunk a legboldogabbak a continensen! Hanem ez tán tévedés és épen ezért nagy súlyt arra nem is fektetnek.

Lehet-é itt nagy reményt kötni bármilyen növény termesztéséhez — ha csak nem zab — addig, valameddig a mezőipart fejleszteni tudó intézmények legeslegelseje: a tagosítás keresztül vive nem lesz?

Gyergyó népének $\frac{1}{16}$ - de félesztendőn keresztül vett kenyeret eszik, a mi természetesen azt bizonyítja, hogy a mezőgazdaság fejlődésének még azon fokán sem áll, miszerint a saját szükségletre és a belfogyasztásra eleget termelhesse. A kivitelre való termelésre gondolni, jelen körülmények között nem egyéb ábrándnál. Mert abból a 45, 655 hold szántóból még 10-12 ezer holdnál több, trágyát soha nem látott és ha ezen is kivitelre termelünk, akkor bizony felkopik az állunk, mert a zabkenyér, meg az a kis burgonya, a hogy mi szoktuk mondani, csak a tótnak való.

Az iparnak a kiinduló pontot a felvirágzásnak indult mezőgazdaság adhatja meg; felvirágzásnak pedig csak akkor indulhat a földmívelés, ha tagosítás van.

Gyergyónak a méhtenyésztés terén is szép jövő ígérkezik, tanubizonyosság erre Borszéken a Rieger-féle méhtelep, mely tulajdonosának évenként majdnem egy pár ezer forintot jövedelmez.

Mind ok nélkül való lamentatio ez és csak a jámbor óhajok országában fog az maradni tán sokáig, ha nem akad egy olyan vezető, a ki nem rettene vissza sem anyagi, sem szellemi áldozatoktól, előljár, buzdit és munkál és a ki nem azt mondja hiveinek „előre fiaim,” hanem, mint jó hadvezér, imigy szól katonáikhoz: „vitézek, katonák! csak mindig utánam!”

Gyergyói.

Nyílt válasz Villási Pál urnak.

E lapok második számában tett felhívásod és nekem írt januárius 20-iki leveled azon ágára inkább, mely a Nagy Ferencz tanár vajonczára vonatkozik, azért válaszolok nyilvánosan, mert hiszem, hogy ezzel a közügynek teszek szolgálatot.

Wolff ur már elmoudta, hogy létezik Nagy Ferencz vajoncza Tordán és ez már termelt is. Ehhez csak azt mondom el, hogy a néhai derék özvegye szerint 2-szer termelt a nyolczadik táblában lévő ezen oltovány 1876 és 1877-ben. Ebből láthatod azt is, hogy a Nagy Ferencz tanár vajoncza (Beurre professeur François Nagy) nem egy a Nagy János körtvével (Souvenir Jean Nagy) és nem egy az Erdély szépevel (Souvenir Transylvanienne). Néhai Nagy Ferencz tanárnak egy hozám 1868. november 18-án írt levelében a többek közt e tétel áll: „A kolozsvári tárlatra megküldötte Gregoire az általa előállított körtékből azt az 54 fajt, melyet a belga központi pomológiai társulat elfogadott. Ezek közt volt a Transylvanienne Souvenir Jean Nagy; egyik tökéletesebb a másikkal, sokat tanultunk, okultunk. E felett küldött 6 új magonczot is azon megbizással, hogy erdélyi pomológok nevére mi tartsuk keresztviz alá. Így lett „Erdélyi gazdasági egyesület” „Nagy Ferencz,” „Veress Ferencz” „Tisza László” stb. nevekkel elnevezve. Ezüst érmét küldünk az öreg urnak.” Azonban egy 1870. martius 30. írt levelében azt írja. „A Nagy János-féle körté most Transylvanienne név alatt van Gregoiretól forgalomba bocsátva.”

A valódi Souvenir Jean Nagy név alatti most lett kiadva, de a melyből, valamint a Beurré pr. Francois Nagy, Beurré Francois Veress és Beurré Deák-félékből most senki sem kaphat, minde-
 nkből egyetlen ojtóvessző lévén küldve." Ezekből látható, hogy 1. a Nyugot szépe, 2. Nagy János emléke, 3. Nagy Ferencz tanár, 4. Veress Ferencz, 5. Deák, 6. Erdélyi gazdasági egylet, 7. Tisza László vajonca és 8. ha jól emlékszem Gr. Mikó Imre vajonca-téle körtéket Gregoire Nelis állította elő. Wolff Gábor ur már megmondta, hogy a Nagy Ferencz ur vajonca meg van a tordai gazdasági egylet kertjében is és meg van a néhai kertjébeu ugyancsak Tordán a 8-ik táblában. Ez már 2-szer termett. Megvan nekem is. És meg van a Nagy János emléke Kolozsvár városi tanácsos Olasz Károly urnál, ki nemcsak tanuló, de gyümölcsész-társa és kebelbarátja volt a néhainak. Ez is termett, én is kostoltam, finom körte.

De te kívánod tudni azt is, hogy ki volt Nagy János! E lap keretéhez illő rövidséggel megírom: Nagy János született 1818-ban aprillhó 1-én Sajó-SzentAndráson Szolnok-Dobokamegyében. Apja volt üregdi Nagy Sándor, testvére volt Nagy Ferencz tanárnak, ki a kora árvaságra jutott nevelését vezette. Tanulmányait a kolozsvári ev. ref. főtanodában 1843. végezte, 1846-ban ügyvéd lett, 1846-7-iki tanfolyamon a keszthelyi gazdasági tanintézetben volt, melynek környékén a Talliánék és egy Gr. Zichy jeles gyümölcsöseit előszeretettel többször meglátogatta és észlelte, hogy az erdélyi fajok disze, a Páris alma, nincs meg és egészen ismeretlen.

Az 1848-ik évben honvéd lett és mint ilyen 1849 végén besoroztatott a 25. serezedbe, melyben csak ő és Bányai Pál voltak magyarok, de egymástól távol külön században Olasz-
 honban 1857-ig, a mikor, mint a ki mint köztvitéz és káplár redlich és aufrichtig szolgált, Abschiedot kapott. E sanyaru helyzet készíthette elő kora halállát, mint Bányai Pálnak is, ki egy pár évi tanárkodás után, mint elmebeteg halt el.

1859. apr. 16. az erdélyi gazdasági egylet, mint már megválasztott titkárát utiköltséggel ellátva utasította, hogy Francia, Németországot, Helvecziát és Belgiumot utazza be és azoknak megnevezett tudósait, köztük Lucast is gazdasági szempontból látogassa meg. Ez utazása alkalmával ismerkedett meg Jodoigneben Gregoirevel, ki már akkor a magonczozás terén számos új válfaj előállítása által nagy hírnévre tett szert. Nagy János Gregoire Nelist a gyümölcsészet teréni szakavatottsága, kedves megnyerő társalgási módora, mindenek felett pedig páratlan szerénysége által annyira megnyerte, hogy bucsu alkalmával kéretlenül önként ajánlotta fel rendelkezésére összes gyűjteményét. És 1860 tavaszán küldött is saját magoncaiból 32-öt és a van Mons társulatából több faj ojtóvesszőt. Köztük volt az akkor előállított „Souvenir Jean Nagy Transylvanienne,” mely ma, mint Erdély szépe ismeretes és mely nemcsak szépsége, de termékenysége által is biztos jövőre számíthat. Egy ily oltványom 5 éves korától még egyszer sem maradt terméketlen. De minthogy e körte nyári, utóbb Gregoire egy más őszi körtével kívánta a Nagy János emléket megörökíteni és így lett Souvenir Jean Nagy, a másik egyszerűen Souvenir Transylvanienne maradt.

A Nagy János 1866-ban történt halála után a Gregoire-
 rali levelezést testvére Nagy Ferencz folytatta tovább. Levelezett vele Veress Ferencz fényképész is, míg a gyümölcsészet örök szép régiójából nem szállott alá a tyukászat terére.*) Kár, hogy a Gregoire levelei a Nagy János és Ferencz hátra maradt irományai közt nem találhatók.

Nagy János a gyümölcsészet iránti előszeretettét apjától, Nagy Sándortól örökölte és azt benne Ferencz fejlesztette tovább. És így nem áll az sem, mintha Nagy Ferencz zilahi tanár korából mástól vette volna a gyümölcsészet iránti hajlamot. Apjuk e század elején Erdély egyik tudósa, első gazdája, gazdag embere, az Udvarhelyszéken főkirálybiróságot is viselt Gróf Bethlen Jánosnak volt gazdatisztje Árokalján, György László jószág-igazgató alatt, kinek nevét egy általa plántált szőlőhegy és egy, ugy hiszem honi faj alma, a György almája tartja fenn. A gyermek Nagy Ferencz, a gyermektelen grófnak kegyenceje volt. És a Nagy Sándorfele Sajó-Szent-Andrási háztelek gyümölcsösében, melyet egy unokája bír ma is, ott diszlenek az árakalji pónyik, gróf, György sat. almafajok.

Még csak azt jegyzem meg, hogy a Simon Louis catalogusában előforduló almákból a Szacsvai tafota és fekete tányérra rá akadtam, de az Irma almájára nem. De reméllem, hogy erről is felvilágosítást nyerünk Fejéregyházán, Onderka Haller grófné, bérczeink kitűnő gyümölcsésznőjétől. Azt azonban szégyellem, hogy a francziák előttünk ismeretlen erdélyrészi faj gyümölcsfa-oltványokat árulnak. De annál nagyobb örömöm, hogy hozzá fogtál hazai gyümölcs-fajaink rendbeszedéséhez. Mert mégis botrányos állapot az, hogy mi Isten ingyen kegyelméből előállított gyümölcsfajainkat se ismerjük, míg Belgiumban egyedül a 80 éves Gregoire Nelis börgyáros 500 új, a Van Mons magonczozási rendszer alapján előállított gyümölcsfajjal fog megjeleanni az ez évi párisi világtárlaton.

Kentelke.

Vályi Elek.

A pálya-védzsegyek és anyagárok befásítása és jövedelmezővé tételéről.

Szakképzettség és tapasztalatokon alapuló egy tervezet szándékozunk e sorokban ösmertetni, mely ésszerűen és következetességgel végrehajtva, nemcsak a vasuti vállalatoknak és további következményeiben magának az országnak is igen jelentékeny jövedelmi forrásokat nyitna, hanem némely fontos iparág fejlődése és emelésére is gyakorolna befolyást.

A vasuti vonalak mindkét oldalán húzódó, eddig csak igen kevésbé kihasznált keskeny földrészek értékesítésére és a czélszerűen kezelt védősövényzetekre kívánjuk ugyanis az érdekelt körök figyelmét irányítani az által, hogy előbbiek művelődési és ennek révén jövedelmezési képességét kimutatjuk.

Az említett földrészek oly bokrokkal vagy ésszerű nyírás által bokrok alakjában fentartott fákkal volnának nézetünk szerint beültetendők, melyek termékei iparilag értékesíthetők és

*) Mi ugy tudjuk, hogy Veress Ferencz ur ma is legtelkesebb és legavatottabb gyümölcsészeink egyike. Sz erk.

általános szükségletük lévén, határtalan mennyiségben termesztetők is, mi által igen tetemes jövedelmek érhetnének el.

A talaj-, fekvési és éghajlati viszonyok sokfélesége önként érhetőleg különféle ültetvényanyagot is igényel. Szerencsére azonban e tekintetben eléggé nagy választék áll rendelkezésünkre, úgy hogy a legkülönbözőbb talaj és fekvés, rónaság vagy hegyes vidék, homok vagy mélyen fekvő termő föld, sőt még mocsáros területek számára is találunk alkalmas ültetvényanyagot.

E bokrok és ésszerű nyírás által bokrok alakjában fentartott fák a következők:

I. Első sorban és mint általában csaknem mindenütt alkalmazhatók a kötőfűz különféle nemei említendők, melyek gazdag vesszőikkel a nagyra becsülendő fonóipar részére igen értékes anyagot szolgáltatnak. A kötőfűz különféle jó nemei szabad választást engednek valamennyi talajnem és fekvés számára.

A fűzvesszők pedig oly sokféle alkalmazásra találhatnak minden háznál, sőt maguknál a vasutaknál is a hó elleni védsővényzetek helyreállítása körül, de kiváltképp a kosárfonó iparnál, hogy azok ültetésére kiváló figyelem volna fordítandó.

A fonásra alkalmas finom vesszők hiánya nálunk nagyon érezhető, miről legjobban tanuskodik azon körülmény, hogy évenként sok ezer kosár hozatik a külföldről az országba, mi a szőlő- és gyümölcskivitel folytonos emelkedése következtében reánk nézve mind nyomasztóbbá válik. A fonásra szolgáló finom vesszők, különösen a legfinomabb hámozható és hasítható vesszők hiányában pedig a kosárfonási ipar nem fejlődhetik olyképp, mint az országra nézve kívánatos volna és finom kosárfonási áruknak a külföldről való behozatalára készlet. Franciaország és Hollandia fonásra alkalmas finom vesszőket szállítanak Angliába és Németországba, mely utóbbiak nagyszerű kosárfonó gyárakkal bírván, finom és elegáns fonott áruikat Északamerikába és számos más országokon kívül fájdalom hazánkba is importálják. Látszik ezekből, hogy a fonásra alkalmas vesszők készítésére nagy tér nyílik, míg egyszer a belföldi szükséglet fedezése után, e cikket mi is a külföldre szállíthatjuk.

A fűzesek sokféle nemei közt azonban csak csekély, bár teljesen kielégítő azok száma, melyek jól használható fonó anyagot szolgáltatnak, mert jó vesszőnek hosszúnak, karcsúnak, szívósnak, jól hámozható és hasíthatónak kell lenni; oly fűznek ellenben, melyek vesszői törékenyek és elágazók nem is volnának természetűek.

A legfinomabb vesszőket az urali vagyis a purpur és Lamberti-féle fűz (*Salix uralensis*, Forb; *Salix purpuria*, Linn. *Salix Lambertiana*, Smith) szolgáltatja, mely azonban tökéletes fejlődéséhez jó, mélyen fekvő és kevésbé nedves talajt igényel, melyben jó ápolás mellett finom, karcsu és egész 10 láb hosszú vesszőket is ad. A vesszők minden év tavaszán metszendők. Erős, szívós vesszőket a valódi kötőfűz és a kaspiai fűz (*Salix viminalis*, Linn: et *Salix acriti folia*, Wild) szolgáltatnak, mely csekélyebb jóságú, sőt homokos földben is tenyészik, ha ez mélyebben fekvő részeiben nedvességgel bír. E

fűzek tömeges anyagot szolgáltatnak és pedig egy éves metszéseknél kosárfonásra szolgáló vesszőket, két éves metszéseknél pedig hó elleni védsővényzetekhez alkalmas fonó anyagot.

Av aranyfűz (*Salix vitellina*, Linn: vagy *aurea*, Hort) jól használható, szép kosárvesszőket nyújt évenkénti metszés mellett száraz és nedves, sőt időnként még víz alatt álló talajban is egyaránt.

Hegyi vidékeken a kecskefűz (*Salix caprea*, Lin:) kitünő; vesszői erősek, igen szívósak és évenkénti metszés mellett jó kosárvesszőket, minden második évben történő metszésnél pedig a hófuvatok elleni védsővényzethez legalkalmasabb vesszőket szolgáltat.

A homok fűz (*Salix arenaria*, Smith) és a seprőrekettye (*Sacerothamnus scoparia*, Lin:) még száraz, köves talajon is finom, bár rövid vesszőket szolgáltatnak. A fűzek ültetése nem ültetmények, hanem dugvány által történvén, a legkevésbé körülményes és már a második évben természetű és a metszés vagyis a sövényzet bármely magasságra szabályozható.

II. A második sövénybokor a mi általánosan becsült akácunk (*Robinia pseudo acacia* Linn:), mely oly kevéssel beéri hogy silány és homokos talajban is tenyészik és csupán nedves és hegyi fekvésű vidékeken nem tenyészhet. Védsővényzetekre azonban nem igen alkalmas, mert fékezhetlenül törekszik a magasba és sohasem képez szép sövényzetet, de erős és jól használható hajtások tenyésztésére, hol minden harmadik évben metszhető, legjobban ajánlható. Ez erős három éves csemeték igen becses anyagot szolgáltatnak a szőlőmivesek és kertészek részére, a mennyiben az abból készített karók, sok évi tapasztalás szerint három annyi ideig is eltartanak, mint az eddig rendszerint használt fenyőtől készültek. Egyszer felismerve, keresettekké és jó keleti cikké válnának. De egyébként is sokféle alkalmazásra használhatók ez erős és tartós akácok a háznál, kertekben és földeken, így a többi közt könnyen és gyorsan állítható belőlük kerítés is. Tekintve ily sokféle használhatóságát, az akác határtalan mennyiségben tenyészíthető és mindig bőven jövedelmező.

III. A harmadik fa, a török meggy (*Cerasus Mahaleb* Mill.; *Prunus Mahaleb* Lin:), melynek csemetéiből kerülnek az oly kedvelt és gyakran külföldre szállított pipa- és szivarszipkaszárak. A meggy szép és sima hajtásokat csinál fényes sötétzöld héjjal, melynek keserű mandulához hasonló illata igen kellemes. A fa könnyen növeszthető bokor alakjában, sőt még magas hegyi fekvésű vidékeken is tenyészik.

E szép csemeték felhasználásának tág tér volna nyitható, ha azok különféle és salonok számára szolgáló elegáns gyártmányok készítésére, mint virág étagéresek, virágasztalok, virágfüggvények, papirkosarak, sétabotok sat. készítésére fordítottának. A talaj jósága, ereje és mélysége szerint metszésük minden második vagy harmadik évben történik. A használható csemeték természetűe azonban csak korlátolt mennyiségben eszközölhető.

IV. A Czeltis (*Celtis australis* Linn:), nálunk tökéletesen meghonosított, de kevésbé becsült és használt fa, igen becses

tulajdonságokkal. Silányabb minőségű talajban, de csakis mélyen fekvő helyeken tenyészik és karcsu, sima hajtásokat ad, melyek kiváló keménység és szilárdság mellett még nagy mérvű ruganyossággal is bírnak. E sima szép csemeték már most is nagy mennyiségekben szállíthatnak Párisba, hol elegáns osztoronyelek és lovarvesszők készítésére szolgálnak. Simaságuk és ruganyosságuk azonban még sok egyéb alkalmazásra is képesíti őket, így spanyolnádak helyettesítésére, növényházi takarók és ablakredőnyök készítésére sat. A metszés, a talaj minőségéhez képest minden második vagy harmadik esztendőben történik. Termesztő képességük azonban korlátolt van.

Eme művelődési ágak mind bőven jövedelemhajtók, ennek elérhetőségéhez azonban ésszerű művelés és folytonos figyelem elkerülhetlen követelmény. A talajt illetően a beültetendő ágyakat jól kell előkészíteni, a növényanyagot szakképzettséggel megválasztani, a metszést ésszerűen teljesíteni, a csemetékkel helyesen bánni és az ágyakat mindig tisztán tartani; csakis így lehetvén szép, egyenes és erős hajtásokat nevelni és ennek folytán előnyösen értékesíthető termékre szert tenni. Tessenek is bár e művelési munkálatok költségeseknek, a kiadások a dusan fizető jövedelemből biztosan fedezve lesznek.

Hol azonban erős, sűrű, tartós és jól védő sövényzetek helyreállítására van szükség, melyek megszabott magassága túl nem léphető, ott a következő bokornemek alkalmazása volna ajánlható:

1. *Maclura aurantiaca*, Nutt. Az északamerikaiak orange-ja. Sok és éles tövissel bírván, minden formában könnyen lévén növeszthető és fonható, gyorsan nővén és kevésbé jó minőségű földben is tenyészvén, erős és jól védő sövényzetek helyreállítására igen alkalmas.

2. A japáni papír eperfa (*Broussonetia papyrifera*). E könnyen tenyésző, de tüskételen sövénybokor csak annyiban ajánlható művelésre, a mennyiben erős hajtásának héja szép rostokat szolgáltat, melyekből a japánok és a déli tenger szigetlakói Londonban fényűzési cikk gyanánt nagyon keresett, felette értékes papírt és szöveteket készítenek. A bokor tökéletesen van honosítva, kiállja a telet, homokföldben tenyészik és magból kél.

3. *Gleditshia*, Krisztus tövise. E tulajdonképp nagy fa szorgalmasan gyakorlott metszés által könnyen képezhető sövényné, mely aztán sűrű és erős tövisei miatt tökéletes védelmet nyújt. Még homokos földben is tenyészik.

Sövényzetek helyreállítására magaslatokon és hegyi vidékeken alkalmasak:

4. Borbolya. (*Berberis vulgaris*, Lin.). E könnyen tenyésző bokor, sűrűsége és elgyökerezése miatt igen szép és tömör sövényzetet képez, metszést nem igényel, ritkán nő 2 méternél magasabba, bogyói pedig és hajtásai öreg fa gyanánt lévén értékesíthetők, jövedelmet is hajt. A tövissel bokor bogyókat szolgáltat, melyekből nádméz, csemege, utánzott citromsav és erős ecet, valamint jó pálinka is készül. Hajtásaiból sétatapot, töltővesszőket és igen kemény fájából nagyon jó faszegeket lábbeliek számára gyártanak. A bokor tehát sok tekintetben hasznos, nem ültetendő azonban gabonaföldek közelébe, mert

levelei a *Puccinia graminia*, a gabnarozs egy nemét képező gombának képezik lerakóhelyét.

5. A kökénytövis (*Prunus spinosa*, Lin.), egy általánosan ismert, igen tövissel és sűrű bokor, mely csekély minőségű talajban és hegyi fekvésű vidékeken is tenyészvén, igen jól védő sövényzetet képez. Késő ősszel érő gyümölcse ecet- és pálinkakészítésre használható és csukorba, ecetbe vagy mustárba befőzve, egészséges csemegéül szolgál. A bokrot nem kell sohasem metszeni, úgy sem növény magasra.

Lejtők és fokterek építésénél igen czélszerűen használható:

6. Az ostheimi és 7. a törpemeggy, (*Cerasus chamae*, Loisl., *Prunus chamae*, Linn.), melyek mindig bokoralakuk maradnak, tömör sövényzetet képeznek, szép és jól használható gyümölcsössel, különösen az ostheimi meggy, mely Németországban nagy buzgalommal műveltik.

E bokornemek csak keveset vagy éppen nem jövedelmeznek és tulajdonképp csak tartós és jól védő sövényzetek képzésére vannak hivatva.

A felemlített tulajdonképi iparültetvények megközelítő jövedelmezőségének mérvéről, mely tekintve a sokféle talajviszonyok különbözőségét csak változó lehet, volnának még némi irányadó adatok felhozandók. Egészben véve egy sor ültetvény jövedelme 2 ágyhosszra 4 darabot számítva és jó talaj- és kedvező éghajlati viszonyokat feltételezve, kilométerenként átlag 20—40 frtra tehető, mert bár a füzeseken kívül a többi bokoralakban fentartandó fanemek nagyobb teret igényelnek ültetvényezésükre, termékeik is nagyobb értékűek.

Ezek folytán a magyar korona területén lévő mintegy 7000 kilométer pályahosszon minden használható földrészeket ekként beültetve, legalább 0.25 millió forint jövedelemre lehetne számítani. E jelentékeny tisztia jövedelem pedig éppen nem volna az említett eljárás foganatosításából nyerhető egyedüli haszon, hanem emelkedne általa a pálya alkalmazottainak hivatalos teendőik végzésével összeegyeztethető e mellékfoglalkozása folytán az ország ipara és a szomszéd falvak e művelési munkák végzésére vállalkozó lakóinak keresetképessége is.

(K. v. és k. k.)

Marc Ferencz.

A növényeknek téli ápolása.

A mely gazda azt hiszi, hogy a talajnak czélszerű megművelésével, a magnak maga idejében elvetésével és helyes eltakarásával mindent megtett és így vetései biztosítva lévén, most már az édes semmi nem tevésben töltheti a telet, az nem jól számított és sokszor saját kárával azon meggyőződésre jut, hogy a vetéseiben helyezett remény füstbe megy. Télen át ugyan szunnyadoz a természet, a növények téli álmukat alusszák, de alusznak a növényeknek veszedelmet hozható tényezők és ha a gazda ezeknek káros hatását ellensúlyozni vagy megakadályozni elmulasztja, növényei téli álmukban lelik halálukat. Ezen leginkább veszedelmes tényezők a víz és a hó.

Számtalanszor látunk vetéseket, melyek tavasszal a hóviz által ellepve küszködnek a halállal és ha segítség nem érkezik, pusztulásuk elkerülhetetlen, mert az azokat ellepő víz

csak elpárolgás által apadhat, ez pedig csak lassan történhet, a növények a túlnedvesség folytán kiáznak, holott ha a gazda vetését bevégezve a szükséges vízlevezető barázdák húzását el nem mulasztotta volna, vetését az elpusztulástól megvédi.

A vízlevezető barázdák készítését illetőleg leginkább arra kell ügyelnünk, hogy azoknak elegendő esésük legyen, fő feladatuk lévén a téli vizet minél gyorsabban és tökéletesebben levezetni; azonkívül legyen a vízlevezető barázda tekenőalakú és tiszta fenekű és azért a barázdák többször megtekintendők és tisztán tartandók, p. o. vakanturások, rögök stb. a barázdákból eltávolítandók.

Meredek helyeken vízlevezető barázdák nem szükségesek, sőt károsak is, mert nagyobb záporosók alkalmával vízmosások képződnek és a területnek alatti részére föld, kavics, néha kő is lemosatik és ott lerakodik és emelkedések keletkeznek. Meredek és lejtős helyeken a víz folyásában a természetes esést követvén, kárt nem okoz, mert a csergedező víz a talaj elsavanyodását nem okozza.

Ellensége lehet téli időben a vetéseknek a hó is. Tudjuk ugyanis, hogy a hó ha vetésinket oly időben és különösen nagyobb mennyiségben lepi el, a midőn a talaj még nem fagyos, azok kipállanak és elpusztulnak; azért kívánja a gazda, hogy a föld felülete előbb megfagyjon és azután borítsa csak be a hó a vetéseket, ezáltal, mint rossz melegvezető a növényeket a fagyástól meg óvando. De káros a hó akkor is, ha lágyabb idő következtében felülete felolvad és éjszakán ismét megfagy, mi által felületén kéreg képződik. Általánosan ismert dolog, hogy a növények életükhöz levegőt igényelnek, ily esetben azonban a felületen képződött jégkéreg, mely néha oly vastag, hogy az embert is elbírja, a növényektől a levegőt elzárja, mi folytán elpusztulások bizonyos, ha csak a gazda gondozása e bajt el nem hártja az által, hogy vetésein keresztül marhákat áthajtva a képződött jégkerget fel nem töreti és ezáltal a levegő keringését ismét helyre nem állítja. Innen látszik, hogy a gazda nem csak a tenyészet ideje alatt kell, hogy azokat egészen leletakarásuk, sőt felhasználásuk idejéig figyelemmel kísérje és azokat minden érhető veszedelemtől megóvni feladatának ismerje, fáradozásának teljes sikerére csak úgy számíthatván.

Walter Lajos.

Még egyszer az eczetről.

Minden maró szer az állati szervezet ellensége és főleg az emberi testé, a mint ezt czáfolhatlanul mondja izlési szerve, mint egyetlen bírása annak, mit legyen szabad ennie és innia olyan vér teremtésére, a mely egészséges testet alakíthatson.

Ezen alaptól kiindulva, elvileg az eczet ellen kellene írnom és pedig annál inkább, mivel a természet évenként nyújt több, mint elegendő olyan terményt, a mely bőven kielégítheti azokat, a kiknek injjúk kivételesen a kellemes savany után sóvárog és e termény nincs azon hamisíthatásnak alávetve, a mely annyi ember életét képes kioltani és tényleg ki is oltja, mivel a vegyészeti áldásos előhaladása ez irányban parlagon marad az állami azon közegek közönyössége miatt, a kik hivatalva vannak a közegészség ügy tekintetében intézkedni.

De mivel e világ lakói olyanok maradnak, milyenek kevés kivétellel mindenkor voltak — a szokás és a divat rabjai; maradni fog az eczet használata is és ha már erről elmélkedett Ébner barátunk, miért nem tett említést a legolcsóbb t. i. a savóeczetről és a legjobb és egyszersmint olcsó eczetről is t. i. a mézeczetről?

A ki már oly szerencsétlen, hogy savanyu utáni vágyát csupán eczettel elégítheti ki, tegye mézeczettel; ha ennek használatához jutott, bizonyosan bucsut mond minden más eczetnek, ennek édes pikánsága leköti és ezen felül lelkiismeretét is könnyíti azon tudat, hogy ezen savanyító szerben benne van a patikák patikája, a viránynak essentiája, az Isten adta és mindenki által kedvelt méz.

Szentgyörgyi József.*)

Az arad-hegyaljai borvásár

s z a b á l y z a t a.

1. Ezen borvásár a helybeli érdekeltek közreműködése mellett, a nagyméltóságú földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. ministerium jóváhagyásával az aradi kereskedelmi- és iparkamara által az arad-hegyaljai kitünő borok szélesebb körben való megismerttetése céljából rendeztetik.

2. A borvásár vezetésével a kamara által választott rendező bizottság lön megbizva; minden a vásárra vonatkozó közlemények és tudakozások azonban az aradi kereskedelmi és iparkamarához intézendők, mely a szükséges felvilágosításokat minden irányban rövid uton megadandja.

3. A borvásárra való bejelentések a mai naptól kezdve legkésőbb f. évi márczius hó 1-ig a kamarához beküldendők, mely alkalommal a bejelentési díjakat is le kell fizetni.

4. A bejelentési díjak úgy állapíttatnak meg, hogy a bejelentett eladó bormennyiségnek első 100 hektoliterért 2 o. é. forint, minden további 100 hektoliterért pedig 50 kr. fizetendő.

5. A borvásár a megyeházának e célra készséggel felajánlott gyűléstermében fog tartatni, hol asztalokról a rendező bizottság gondoskodik. A bejelentőknek azonban joguk van külön diszesebb asztalokat is felállítani, melyekért díj nem fizetetik, de ebbeli szándékukat ezen iv kitöltése alkalmával bejelenteni tartoznak.

6. A borvásár márczius hó 16-án d. e. 9 órakor a kamarai elnökség által nyitattik meg.

7. A borvásár, mely mindhárom napon délelőtt 9-től délután 6 óráig tart, a résztvevők által szabadon látogatható, a közönség azonban bemeneti díjat fizet, mely a borvásár egész tartamára 50 krajczárban, egy alkalomra pedig 20 krajczárban állapíttatik meg.

8. A bor hordóban hectoliterenként, vagy 75 és 35 centiliter tartalmu palaczkokban és ha más eltérő kikötés nem tör-

*) A cikk t. szerzője a „vegetarian“ életmódot követi.

tént, hordó nélkül, illetőleg a palaczkot hozzá értve, a pinczé-
ben helyben átadva és átvéve adatik és vétetik.

9. A vevők és eladók hőzt létrejövő ügyletekről a ka-
mara titkársága jegyzéket vezet és azokról a felek kívánatára
kötlevelet is állítand ki.

10. A vevők és eladók közt felmerülő surlódások elin-
tézésére az aradi kereskedelmi és iparkamara választott bírósá-
ga lesz hivatva. A vevők annak közreműködését a borvásár
befejezte után még egy hónapig bár mikor igénybe vehetik,
midőn annak illetékességét az eladók elismerni tartoznak. A
bejelentési ív sajátkezű aláírása ily elismerésnek tekintetik és
ez által a bejelentők a választott bíróság határozatának magu-
kat alávetik. A választott bíróság a budapesti áru- és értéktözs-
de rendtartása szerint fog eljárni.

11. A borvásár a kamarai elnökség által márczius hó
18-án d. u. 6 órakor záratik be.

Az aradi kereskedelmi- és iparkamara:

Deutsch Bernát s. k.,
elnök.

Gaal Jenő s. k.,
titkár.

Prágai nemzetközi gazdasági vásár.

A csehországi földmívelési tanács tudatja lapunkkal,
hogy Prágában májushó 15, 16 és 17-én nemzetközi gazda-
sági vásár fog tartatni, melyre bármely országból eladásra
szánt házi állatok, gépek, eszközök és termények küldhetők be.
A bejelentési határidő aprilhó 20-án jár le, bővebb felvilágo-
sítással kívánatra a rendező bizottság szolgál. —

Vidéki gazdasági tudósítás.

Cserhalomtáj, 1878. február 18.

A tél még mindig jó. Vetéseinket hó fedi. Szántani lehet még
folyvást, valamint trágyázni és fátzni is. Csakhogy hihetetlenül le-
apadt az igás, leapadt a haszonmarha létszáma. Óriási a penzszűke.
Szűk a gabona. A koldusok száma megszámlálhatatlan. Gond, nyomor
és inség a kisebb birtokos, a földmives osztály ez idő szerinti osz-
tályrésze. Ez év nyaratól sok jót várunk. De egy évi termés a sok
termékellen után a vigasztalódásnak csekély malaszját fogja meghoz-
ni. De reméljünk!
Vályi Elek.

Piaczi árainkat illetőleg.

megjegyezzük, hogy Beszterceze, Csik-Szereda, Deés, Déva,
Erzsébetváros, Fogaras, Nagy-Enyed, Szegesvár, Szamosujvár,
Székely-Udvarhely, Torda és Vajda-Hunyad ujjabb heti vásá-
rairól tudósítást nem vettünk, a dévai gabnaárak 100 kilog-
rammonként vannak jegyezve. — A hectoliter árának
átszámítása a régi mértékre nagyon egyszerű:
az összeg egy tizedrészét leütve, a maradék a
gyakorlat igényeihez képest elég pontosan három véka
árának felel meg. P. o. buza hectoliterje 800 kr., leütve
a tizedrészt, 80 kr. marad 720 kr., mint három vé-
ka, tehát 240 kr., mint egy vékának ára!

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Pénz-kölcsönök

a birodalom bármely részében, telekkönyvezett földbirtokra
1000 frittól kezdve bármily magas összegig 5 és 6 % kamat mellett
torlesztésre és 5000 fiton felülieket még előnyösebb feltetelek mel-
lett gyorsan eszközölk, bővebb felvilágosítással készséggel szolgálak.
Bekeblezett terhek kifizetését szintén eszközölöm.

(6) (6-26)

Voith Gergely.

Kolozsvártt, párisutca, 19. sz. saját ház.

(Értekezhetni személyesen vagy posta útján naponta d. u. 1-4 óráig)

CSIKY AMIRE

(9.) Kolozsvártt. (4-12.)

Ajánlja már 13 év óta jó hirben álló és
elismerésben részesült első rendü valódi Er-
furti vetemény, virág és igen kitünő gaz-
dasági magraktárát. Egyuttal figyelmez-
tetni a t. gazdaközönséget, ha valami vető magja
vagy eladó, vagy bizományba kiadó volna le-
gyen szíves azt levél útján, vagy személyes
megkeresés alkalmával tudomására hozni.

A keszthelyi gazdasági tanintézet kertészete-
szeténél a szokásos gyümölcs-fákon, gyökeres sző-
lővesszőkön és kerti magvakon kívül kapható még
10000 darab 3 éves oportó vagyis kék Portugizi,
ezre 16 forintjával; 72 faj burgonya, fontja 25 krral;
5000 darab cserépbén törpére és vadra ojtott min-
denféle gyümölcs és magas törzsü rózsafa, darabja
50-60 krral; valamint több ezer, igen szép törpe
és vad alany, ezre 15-20 forintjával.

Arjegyzékkel bérmentesen szolgál

(12.) (2-3.) az intézet kertészete.

Haszonbéri hirdetés.

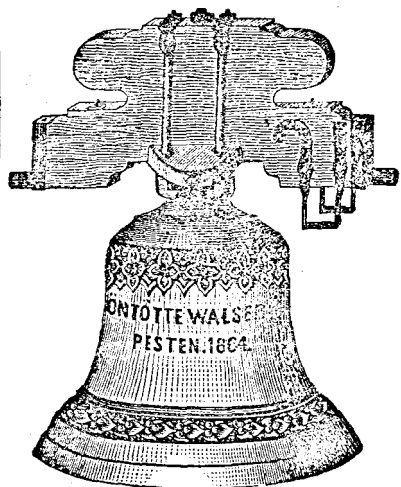
(30.)

(1-3.)

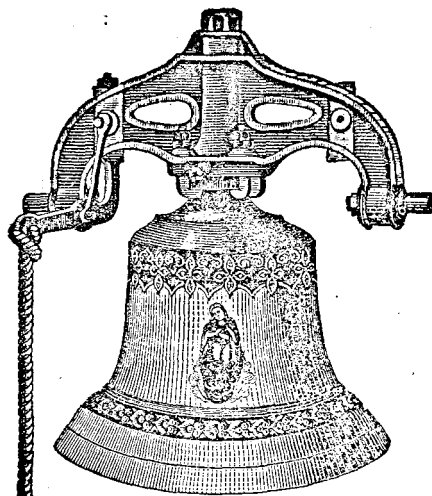
Kolozsmegyében, Kolozsvárhoz közel fekvő kisko-
ru hetei lovag Bakó Ferencz tulajdonát képező visai jó-
szág minden hozzátartozóival, — továbbá ugyanazon
tulajdonos alsó zsuki birtokán a Szamoson levő 4 kerekü
ujónnan felépített malom, 1878 április 1-étől kezdve
több évekre is a legelőnyösebb feltételek alatt kiadó.
Értekezhetni mind kettőre nézve ügyvéd Frits Albert
megbízottal Kolozsvártt.

Tömlő-orsók, kovács-fuvók, takaró-ponyvák, tized mérleg és súlyok.

kerti- és kézi fecskendők, tüzi vedrek, pemeték, toló- és mászó létrák

Harangok
fa és vaskalappal.
Tűzoltó szerelvények.
Borlehozó gépek
teljesen felszerelve.
Gummi és kender
tömlők, gummi kö-
penyegek.
Szivattyus és házi
kutak, azonkívül

rugany-mérga és guttaperga áruk minden országba, nevezetesen lapok, szellentyűk, zárkarrékek, zsinórok

szerező és javító műhelye; elvállal kutak, gépek és vízvezetések berendezését és javítását. (7-52.) (3.)

WALSER FERENCZ első magyar gép- és tűzoltó szerek gyára, harang és ércöntöde Budapesten, fiókraktár Kolozsvártt, bel-monostor utca 12. szám.

villanyos házi és szoba-távirádák, vezetékek tűzoltó egyletek részére

P i a c z i á r a k.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tiszta buzafelegy	buza	rozsa	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhabús
á r a k r a j o z á r o k b a n											
Beszterce	febr. 5.	850	600	—	—	250	600	240	75	300	28
Brassó	febr. 15.	950	765	605	555	315	540	220	130	360	36
Csik-Szereda	febr. 7.	1025	850	670	525	350	550	240	100	175	24
Déas	febr. 5.	780	690	600	—	225	510	360	100	200	28
Déva	dec. 23.	1100	700	950	—	860	720	260	180	220	36
Erzsébetváros	febr. 9.	875	725	650	—	320	575	300	130	300	34
Fogarás	jan. 25.	920	880	720	—	300	600	220	150	350	34
K.-Fehérvár	febr. 16.	826	726	650	—	326	626	370	170	310	40
Gy.-Sz.-Miklós	febr. 16.	875	550	650	550	225	575	75	20	—	28
Kolozsvár	febr. 21.	780	—	553	—	260	600	240	140	300	38
M.-Vásárhely	febr. 14.	850	710	600	500	250	625	300	100	350	34
Nagy-Enyed	jan. 24.	850	675	550	—	280	525	240	80	235	32
N.-Szeben	febr. 19.	900	770	640	550	290	670	200	130	320	36
Segesvár	febr. 7.	900	770	650	—	280	550	160	90	190	32
S.-Sz.-György	febr. 18.	920	700	620	450	300	480	250	150	250	32
Szamosújvár	febr. 11.	940	675	605	—	260	640	360	70	400	30
Sz.-Régen	febr. 14.	850	658	565	—	245	650	250	130	225	32
Sz.-Udvarhely	febr. 12.	900	750	700	—	250	550	180	40	180	28
Torda	jan. 27.	850	700	650	400	250	550	250	36	320	36
V.-Hunyad	f. br. 9.	950	800	700	—	250	550	160	80	200	36

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 40 kr-ával számítatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelő minden külön díj nélkül tetés szerint akárhányszor változtathatják.

Az „Erdélyi gazda“ hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	1 1-3 1-6 1-12 1-18 1-24 1-30 1-36 1-42 1-52										
	széri hirdetésnél										
	fizetendő forint										
1/16 v. egész oldal	8	24	45	65	120	160	180	200	220	260	
1/16 v. fél "	4	12	23	33	60	80	90	100	110	130	
1/16 v. negyed "	2	6	12	22	30	40	45	50	55	65	
1/16 v. nyolczad oldal	1-50	4-50	8	12	16	22	24	26	28	33	
1/16 v. tizenhatod "	1	3	4	6	8	11	12	13	14	17	

Ezenkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és

lapunk t. előfizetői 25% vagyis egy negyedréz engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.